

Valtioneuvoston periaatepäätös tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi

Johdanto

Valtioneuvoston selonteossa tietopolitiikasta ja tekoälystä (VNS 7/2018 vp) ”Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella” luotiin pohja uudelle politiikkalohkolle, tietopolitiikalle. Eduskunta kannanotossaan edellytti valtioneuvoston jatkavan työtä eettisten näkökulmien konkretisoimiseksi ja toimivaltarajojen madaltamiseksi. Tämä periaatepäätös kuvaa tietopolitiikan strategiset tavoitteet, joilla pyritään osaltaan huolehtimaan eduskunnan kannanoton toimeenpanosta.

Valmistelu on tehty osana pääministeri Marinin hallitusohjelman toimeenpanoa Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeessa (TiHA). Hallitusohjelman tavoitteena on syventää tietopolitiikan johtamista ja tehdä julkisen tiedon avoimuudesta koko tietopolitiikan kantava periaate. Työssä on huomioitu eduskunnan lausumat koskien tietopoliittista selontekoa. Nämä lähtökohdat on huomioitu valmistelussa.

Vuoden 2021 lopulla asetetun Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän yhtenä tehtävänä on laatia poliittiset linjaukset tietopolitiikan johtamisesta.

Tavoitteet

Tietopolitiikan voidaan katsoa olevan uudenlaista yhteiskuntapolitiikkaa. Se luo mahdollisuuksia sekä hyvinvoinnin että tuottavuuden parantamiseen. Ne voidaan otollisissa tilanteissa saavuttaa myös yhtä aikaa, kunhan molemmat tavoitteet huomioidaan toimintaa kehitettäessä. Kaikissa pienemmissä tai suuremmissa muutostilanteissa on pyrittävä huomioimaan tiedon hyödyntämisen luomat mahdollisuudet ja riskit. Kyse on tiedon tunnistamisesta ja uusista innovaatioista.

Digitalisaatiossa teknologia ja tieto yhdessä mahdollistavat muutokset. Hyvin hallittu ja tunnettu tieto luo pohjan, jonka päälle teknologialla rakennetaan uusia palveluita tai järjestetään toimintaa muuten uudella tavalla. Tietoteknologia aiheuttaa räsytystä luonnolle, mutta sitä voidaan käyttää vähentämään toisaalla räsytystä ympäristölle.

Kaikissa tai vähintään miltei kaikissa suurissa muutoksissa tieto on joko mahdollistaja tai siihen liittyvät puutteet estävät uudistuksen toteutumisen toivotulla tavalla. Usein tämä tarkoittaa, että tiedon saatavuuteen ja laatuun on panostettava, jotta uudistuksia voidaan tehdä. Tästä hyvä esimerkki on tulorekisteri, joka avaa mahdollisuuksia sosiaaliturvan ja muiden etuuksien kehittämiseksi sekä asiakkaiden nyt korkean hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

Palveluiden sujuvoittaminen, tehokkuuden lisääminen tai automaatio nojaavat tietoon. Sähköisillä resepteillä on saavutettu kaikki nämä kolme yhtä aikaa. Sähkömittareiden etäluku on esimerkki, miten siitä saatavan tiedon varaan sähköyhtiöt ovat pystyneet rakentamaan parempia palveluita ja auttavat kansalaisia seuraamaan omaa sähkönkulutusta. Suomessa on vastaavanlaisia mahdollisuuksia, mutta niiden hyödyntämiseen liittyy esteitä. Tähän periaatepäätökseen on kerätty toimia, jotka poistavat näitä esteitä ja luovat uusia mahdollisuuksia.

Mahdollisuuksien lisäksi tiedon hyödyntämiseen liittyy riskejä. Henkilötietojen käsittelyssä on otettava huomioon tietosuojalainsäädännöstä johtuvat ja salassapitoa koskevat vaatimukset. Kaiken tiedon käsittelyn osalta tulee huolehtia tietoturvasta ja riskeihin varautumisesta. Riskit tulee minimoida parhaan käytettävissä olevaan tietämykseen ja osaamiseen nojautuen. Pitää myös kehittää kyvykkyyttä reagoida uusiin ja yllättäviin tilanteisiin.

Suomi on tiedon hyödyntämisen kärjessä, mutta mahdollisuuksia on edelleen paljon. Erityisesti mahdollisuudet liittyvät siihen, että saamme entistä paremmin käytettyä tietoa sektorirajat ylittäen. Periaatepäätöksellä ja sen toimeenpanolla tavoitellaan tilannetta, jossa kaikilla valtionhallinnon organisaatioilla olisi paremmat mahdollisuudet tiedon hyödyntämiseen. Samojen tavoitteiden toivotaan leviävän myös muuhun julkiseen hallintoon.

Toimintaympäristö

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) luo lainsäädännölliset periaatteet tiedonhallinnalle koko julkisessa hallinnossa. Tämä periaatepäätös täydentää ja osin sisältää samoja tavoitteita. Tältä osin voidaan katsoa, että periaatepäätös ja sen toimeenpano on myös osa lain toimeenpanoa. Muissa yleislaeissa ja erityisesti sektorilainsäädännössä on paljon tiedonhallintaa koskevia säännöksiä, jotka tulee toimialoilla ottaa huomioon toimeenpanossa.

Euroopan komissio on julkaissut 2020 datastrategian, jossa on runsaasti erilaisia toimia ja sääntelyaloitteita. Nämä strategiset tavoitteet ovat linjassa komission tavoitteiden kanssa, mutta monilta osin ne ovat kunnianhimoisempia. Osa uusista sääntelyehdotuksista on annettu ja ne ovat neuvoston käsittelyssä. Osasta on vasta ennakkotietoja. Kumpiakaan ei ole ennakoitu näissä tavoitteissa, mutta arvio on, että niistä ei tule tarvetta näiden strategisten tavoitteiden korjaamiseksi. Tämän hetkisen tiedon mukaan kaikki tulevat olemaan EU-asetuksia ja näin ollen suoraan toimeenpantavaa sääntelyä. Niiden vaikutukset tulee huomioida toimeenpanossa.

Strategisten tavoitteiden laadinnan prosessi

Periaatepäätös kohti kattavaa tiedon hyödyntämistä ja avaamista on valmisteltu avoimesti eri sidosryhmiä ja asiantuntijoita osallistavasti. Valmistelussa on lisäksi huomioitu mm. julkisen hallinnon strategia ja muut aihepiiriin liittyvät hallitusohjelmahankkeet.

Syksyn 2020 aikana järjestettiin kolme valmistelutilaisuutta: ensimmäinen julkisen hallinnon edustajille, toinen kaikille avoin ja kolmas kuntasektorin edustajille. Yhteensä tilaisuuksiin

osallistui yli 300 henkilöä. Tilaisuuksissa osallistujilla oli mahdollisuus tunnistaa ja ehdottaa tiedon hyödyntämisen ja avaamisen kehitystarpeita, ideoida strategisia tavoitteita sekä kommentoida tavoitteiden luonnosta.

Valmistelutilaisuuksien jälkeen luonnos strategisista tavoitteista julkaistiin avoimesti verkossa, jossa siihen oli mahdollisuus antaa kommentteja.

Luonnos strategisista tavoitteista viimeisteltiin virkatyönä ja konsulttien avustuksella. Luonnos lähetettiin lausunnoille maaliskuussa 2021. Valtiovarainministeriö sai yhteensä 102 lausuntoa. Lausuntoja on käyty läpi työpajamenettelyllä sidosryhmien kanssa toukokuussa 2021 ja lausunnoista on laadittu yhteenveto. Lausuntopalaute on huomioitu alla olevien ehdotusten viimeistelyssä.

Strategisten tavoitteiden laajuus ja rakenne

Tietopolitiikan strategiset tavoitteet koskevat erityisesti julkisen hallinnon toimijoita. Periaatepäätös antaa ohjeita ja suuntaviivoja tiedon hyödyntämisen ja avaamisen viranomaistoimien valmisteluun valtionhallinnossa. Strategisten tavoitteiden vaikuttavuus on sitä suurempi, mitä laajemmin tavoitteita toteutetaan koko julkisessa hallinnossa. Tiedon avaamisella tarkoitetaan julkisen organisaation tuottaman tai hallinnoiman tiedon jakamista alkuperäistä käyttötarkoitustaan laajempaan käyttöön, mikäli sitä ei estä joku perusteltu syy.

Strategiset tavoitteet on jaettu neljään eri teemakokonaisuuteen: 1) Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö, 2) strategia ja toiminta, 3) tiedon hallinta ja 4) mahdollistajat. Kunkin teeman alla on kuvattu teemaan liittyvät strategiset tavoitteet. Kukin strateginen tavoite sisältää päätavoitteen ja sitä tukevat alatavoitteet sekä tavoitteen toteutumisella tavoitellut pitkän aikavälin vaikutukset.

Periaatepäätöksen toimeenpano

Toimeenpanon tueksi on laadittu ensimmäinen versio toimenpiteiden tiekartasta. Tiekartassa huomioidaan tavoitteiden toimeenpanon vaatimien toimien luonne. Osa tavoitteista vaatii kansallisia ratkaisuja. Osa on kunkin organisaation omassa toimivallassa ja omalla vastuulla. Myös aikataulussa tulee olemaan merkittävää vaihtelua. Osa tavoitteista jo toimeenpannaan hankkeissa. Osa vaatii erillistä valmistelua. Tavoitteena on laatia toimet viiden vuoden ajalle. Sen jälkeen on syytä tehdä uudelleenarviointi. Tiekartan valmistelu käynnistyy valtiovarainministeriön toimesta, mutta tiekartan tarkemmasta valmistelusta, käsittelystä ja muista menettelyistä sovitaan erikseen periaatepäätöksen pohjalta.

Määrärahatarpeet käsitellään talousarvioprosessissa. Toimeenpanossa tullaan arvioimaan kunkin ehdotuksen kustannukset ja hyödyt.

Tietopolitiikan strategiset tavoitteet – kohti kattavaa tiedon hyödyntämistä ja avaamista

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Tavoite 1.1

Päätavoite

Tiedon hyödyntämistä ja avaamista ohjataan ja koordinoidaan valtakunnallisesti.

Alatavoitteet

- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen ohjaamisesta ja koordinoinnista vastaa siihen asetettu toimielin, jonka tukena toimii sektorikohtaisia ja muita yhteistyöryhmiä.
- Tiedon hyödyntämiselle ja avaamiselle on luotu tiekartta 2022–2026, jossa on määritelty konkreettiset kehitystoimenpiteet.
- Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen on koordinoitu muiden kansallisten tietoon liittyvien ohjelmien ja hankkeiden kanssa.

Vaikutus

Tietopolitiikan johtaminen, päätöksenteko ja toimeenpano kehittyvät nykyistä määrätietoisemmaksi ja linjakkaammaksi. Konkreettisten kehitystoimenpiteiden ja tulosten aikaansaaminen vauhdittuu. Laaja-alaisten poikkihallinnollisten kehityshankkeiden koordinaatio paranee ja päällekkäinen kehitystyö saadaan minimoitua. Kehityshankkeista saadaan enemmän hyötyjä ja vaikuttavuutta, kun ne on koordinoitu muiden ohjelmien ja hankkeiden kanssa ja yhteistyö eri osapuolten välillä tiivistyy.

Tavoite 1.2

Päätavoite

Selkeytetään lait, asetukset ja määräykset sekä periaatteet ja linjaukset yhdenmukaisiksi mahdollistamaan tiedon tehokkaampi hyödyntäminen.

Alatavoitteet

- Lainsäädäntö ja muu sääntely on tarkistettu ja päivitetty siten, että tarpeettomia esteitä tiedon käytölle ei ole.
- Tiedon luovuttamiseen ja avaamiseen liittyvät sopimus- ja lisenssiehdot on yhtenäistetty.
- Lainsäädäntö ja määräykset velvoittavat avaamaan kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon tietoaineistot, mikäli sitä ei estä joku perusteltu syy (esim. tieto salassa pidettävää, tietosuoja, tietoturva, immateriaalioikeudet).

Vaikutus

Suomeen muodostuu ajanmukainen, kansainvälisesti kilpailukykyinen ja jatkuvasti kehittyvä lainsäädäntö, joka tukee ja edistää tiedon hyödyntämistä ja avaamista sekä luo uusia käyttömahdollisuuksia tiedolle. Julkisin varoin tuotetun tiedon avaamisesta tulee osa normaalia

lakisääteistä toimintaa. Julkisin varoin tuotetut tietoaineistot tulevat avatuksi, ja myös aiemmin perusteettomien esteiden vuoksi avaamatta jääneet tietoaineistot saadaan avattua, jolloin saatavilla olevan tiedon määrä kasvaa merkittävästi. Tiedon hyödyntäminen yli organisaatio-, hallinnonalan ja sektorirajojen helpottuu, mikä tehostaa toimintaa, parantaa palveluita ja mahdollistaa kokonaan uudet innovatiiviset tietopohjaiset palvelut. Tiedon hyödyntämisestä ja avaamisesta julkisessa hallinnossa tulee harmonisoidumpaa selkeiden yhteisten pelisääntöjen mukaisesti.

Tavoite 1.3

Päätavoite

Tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi tehdään laajasti yhteistyötä yli sektorirajojen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin kesken sekä kansainvälisesti.

Alatavoitteet

- Suomi osallistuu aktiivisesti kansainvälisiin tiedon hyödyntämisen ja avaamisen yhteistyöelimiin ja yhteistyöverkostoihin sekä pyrkii vaikuttamaan niiden toimintaan.
- Suomi osallistuu EU:n datastrategian määrittämiseen ja toimeenpanee sen tavoitteita.
- Suomi kehittää tiedon hyödyntämisen ja avaamisen sektorirajat ylittäviä yhteistyöverkostoja ja ekosysteemejä sekä osallistuu niiden toimintaan aktiivisesti.

Vaikutus

Suomen tietopolitiikka kytkeytyy entistä vahvemmin yhteiseen eurooppalaiseen tietopolitiikkaan ja viitekehukseen. Suomi tunnustetaan EU:n sekä muissa kansainvälisissä tiedon hyödyntämisen ja avaamisen yhteistyöverkostoissa ja ekosysteemeissä aktiiviseksi ja merkittäväksi toimijaksi, jonka kanssa halutaan tehdä yhteistyötä. Laajat verkostot ja yhteistyösuhteet luovat Suomelle uusia kehitys- ja oppimismahdollisuuksia, ja kansainvälisten tiedon hyödyntämistä ja avaamista edistävien kehityshankkeiden toteutus mahdollistuu syvenevän yhteistyön ansiosta.

Teema 2: Strategia ja toiminta

Tavoite 2.1

Päätavoite

Asiakkaiden tarpeet, asiakaslähtöisyyden parantaminen ja yhdenvertaisuus ovat tiedon hyödyntämisen ja avaamisen lähtökohta.

Alatavoitteet

- Julkisessa hallinnossa on yhteistyössä tunnistettu ja kuvattu tarvittavan tiedon asiakastarpeita vastaavien saavutettavien palveluiden kehittämiseksi ja uudenlaisten palveluiden synnyttämiseksi myös koko yhteiskunnan kannalta.
- Yhteistyössä on määritelty, miten tietoa hyödyntämällä ja avaamalla voidaan kehittää paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaavia palveluita.

- Sähköisissä palveluissa ja tiedon hallinnan toteutuksessa huomioidaan asiakkaan osallistumismahdollisuudet ja lainsäädännön mukainen oikeus omien tietojensa hallintaan.
- Selvitetään mahdollisuudet omadata-periaatteen soveltamiseen julkisen hallinnon tietoihin.

Vaikutus

Tieto ja teknologia palvelevat ensisijaisesti ihmistä ja asiakasta kuten kansalaista tai yritystä. Julkisen hallinnon toimijat oppivat tuntemaan asiakkaat ja ennakoimaan heidän tarpeensa aiempaa paremmin sekä yhteiskunnassa pystytään hyödyntämään tietoa tarpeiden täyttämiseksi. Asiakkaat saavat palvelutarpeitaan entistä paremmin vastaavia ja ennakoivia palveluita oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. Tiedon hyödyntäminen palveluiden ja toiminnan kehittämisessä parantaa palveluiden sujuvuutta, helpottaa asiointia ja luo aiempaa parempaa asiakaskokemusta ja asiakastyytyvää ja asiakastytyvää sekä kokonaisuutena parantaa kansalaisten elämänlaatua. Hallinnollinen taakka kevenee ja asiointi nopeutuu. Tieto vahvistaa kansalaisdemokratiaa ja kansalaisten toimijuutta.

Tavoite 2.2

Päätavoite

Tiedon yhteiskunnallinen arvo ja vaikuttavuus sekä hyödyntämisen ja avaamisen tuomat hyödyt on tunnistettu.

Alatavoitteet

- Tiedon yhteiskunnallisen arvon moninaisuus (esim. taloudellinen, kulttuurinen, sosiaalinen) on tunnistettu.
- Tiedon jakamisen vaikutuksia eri tahoille ja kustannusvaikuttavuutta yhteiskunnassa seurataan, tutkitaan ja arvioidaan yhdessä kehitettävien menetelmien avulla.
- Esimerkkejä tiedon hyödyntämisen ja avaamisen lähestymistavoista, menetelmistä ja hyödyistä kerätään ja jaetaan avoimesti.

Vaikutus

Tiedon sekä sen hyödyntämisen ja avaamisen painoarvo ja prioriteetti julkisessa hallinnossa ja yhteiskunnassa kasvaa. Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen vauhdittuvat, kun organisaatioiden ymmärrys sen tuomista konkreettisista hyödyistä kasvaa. Organisaatioista tulee aiempaa motivoituneimpia panostamaan tiedon hyödyntämiseen ja avaamiseen. Julkiseen hallintoon syntyy entistä vahvempi kulttuuri, jossa tiedon hyödyntämisen ja avaamisen onnistumisista ja hyödyistä kerrotaan avoimesti. Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen vaikutuksista aletaan saada entistä paremmin seurantatietoa, jonka ansiosta kehitystä voidaan seurata ja kehitystoimenpiteitä kohdistaa entistä paremmin.

Tavoite 2.3

Päätavoite

Organisaatioiden strategia tukee tiedon hyödyntämistä ja avaamista.

Alatavoitteet

- Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen on strateginen tavoite.
- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen toimenpiteet on määritelty.

Vaikutus

Tiedon hyödyntämisestä ja avaamisesta tulee selkeästi määritelty osa organisaatioiden strategista tavoiteasetantaa. Tiedon sekä sen hyödyntämisen ja avaamisen painoarvo ja prioriteetti organisaatioissa kasvaa merkittävästi. Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen vauhdittuvat käytännön tasolla, kun kaikilla organisaatioilla on konkreettinen tiedon hyödyntämisen ja avaamisen toimenpideohjelma, jota toimeenpannaan ja jonka toteutumista seurataan aktiivisesti.

Tavoite 2.4**Päätavoite**

Tietoa käytetään vastuullisesti ja väärän tiedon levittämistä yhteiskunnassa torjutaan.

Alatavoitteet

- Organisaatioissa on hyväksytty lainsäädäntöä täydentävät yhteiset eettiset periaatteet tiedon hyödyntämiseen ja avaamiseen.
- Organisaatioissa on tunnistettu ja minimoitu riskit tiedon käyttämisestä tarkoituksiin, jotka muodostavat riskejä yksityisyydelle, turvallisuudelle ja epäeettiselle toiminnalle.
- Väärän tai tarkoituksellisesti harhaanjohtavan tiedon eli disinformaation levittämistä yhteiskunnassa torjutaan yhteistyössä.
- Laaditaan yhteiskunnan kriittisten toimintojen edustajien kanssa erityisesti tiedon yhdistelyn aiheuttamista riskeistä tilannearvio ja toimintaehdotukset.

Vaikutus

Suomessa tieto ja teknologia palvelevat ihmistä turvallisesti, vastuullisesti ja eettisesti kestävällä tavalla. Organisaatioiden kyvykkyys tunnistaa ja hallita tietoon liittyviä riskejä kasvaa. Kansalaisten luottamus julkisen hallinnon kykyyn käsitellä tietoa eettisesti ja turvallisesti edistää toimivan digitaalisen yhteiskunnan kehittymistä. Väärän ja harhaanjohtavan tiedon määrä yhteiskunnassa vähentyy.

Teema 3: Tiedon hallinta**Tavoite 3.1****Päätavoite**

Tietoympäristöt tunnetaan ja tietovarannot ovat helposti löydettävissä ja selkeästi kuvattu.

Alatavoitteet

- Tietoaineistot ja tietovirrat on tunnistettu ja kuvattu tiedonhallintalain mukaisesti.

- Tietovarantojen, tietoaaineistojen ja ohjelmointirajapintojen (API) metatiedot ja käyttöehdot on kuvattu yhtenäisen mallin mukaisesti ja selkeästi tiedonhallintalain mukaisesti.
- Tietovarannot, tietoaaineistot ja niihin liittyvät ohjelmointirajapinnat on kuvattu metatietoineen ajantasaisesti keskitetyissä yhteisissä palveluissa.

Vaikutus

Tiedon löydettävyyden parantuminen muodostaa perustan sille, että tietoa pystytään hyödyntämään. Tiedon löydettävyyden parantaminen vähentää päällekkäisen työn määrää tiedon keräämisessä. Laadukkaiden sekä helposti ja kattavasti saatavilla olevien metatietojen ansiosta kerättyä tietoa pystytään hyödyntämään täysimääräisesti ja mahdollisimman monen eri tahon toimesta. Kaikki julkinen tieto on aiempaa helpompi löytää, kun tietojen metatiedot on kuvattu ajantasaisesti keskitetyissä yhteisissä palveluissa. Tiedon löydettävyyden ja metatiedon ansiosta parantunut tiedon käytettävyys säästää tiedon hyödyntäjien aikaa ja resursseja.

Tavoite 3.2

Päätavoite

Keskeiset kansalliset tietovarannot on tunnistettu ja niiden tieto keskitetysti hyödynnettävissä.

Alatavoitteet

- Organisaatiot tuottavat tietoa keskitettyihin ja yhteisiin valtakunnallisiin tietovarantoihin ottaen huomioon tietojen salassapitoa ja henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset.
- Samaan aiheeseen liittyvät tiedot ovat helposti löydettävissä ja hyödynnettävissä keskitetyistä palveluista (esim. alustat ja rekisterit).
- Keskitetyille ja yhteisille tietovarannoille on lainsäädännössä selkeät vastuut.
- Kriittiset ja arvokkaat tietoaaineistot on määritelty, tunnistettu ja kuvattu laatukriteerein.
- Kansalaisilta ja yrityksiltä ei kysytä samoja tietoja uudelleen.

Vaikutus

Keskeisten tietovarantojen tarjoaminen keskitetysti mahdollistaa tietojen nykyistä laajemman hyödyntämisen ja tietojen siiloutuminen vähentyy. Tiedon tarjoaminen ajantasaisena ja laadukkaana helpottuu. Tietoa tarvitsee kerätä vähemmän ja päällekkäisten ratkaisujen määrä vähenee ja kehityskustannukset laskevat, kun organisaatiot voivat hyödyntää aiemmin kerättyä tietoa. Hyötypotentiaaliset, kriittiset ja arvokkaat tiedot saadaan tunnistettua ja kerättyä yhteisiin tietovarantoihin.

Tavoite 3.3

Päätavoite

Hyödynnettävät tiedot ovat yhteentoimivia ja laadukkaita kansallisten laatukriteereiden mukaisesti.

Alatavoitteet

- Kansalliset tiedon laatukriteerit on määritelty ja niitä päivitetään tarpeen mukaan.

- Organisaatiot huolehtivat tietojensa laadusta kansallisten laatukriteereiden mukaisesti.
- Tieto on rakenteistettu ja kuvattu kansallisten laatukriteerien mukaisesti.
- Tiedon määrittämisessä otetaan huomioon myös muu kuin alkuperäinen käyttö (niin sanotut toissijaiset käyttötarkoitukset).
- Organisaatiot arkistovat tietonsa keskitettyihin ratkaisuihin.

Vaikutus

Tiedon laatu paranee, tiedon luotettavuus kasvaa ja virheellisten tietojen pohjalta tehdyt johtopäätökset vähenevät. Laadukkaat tiedot tehostavat tiedon hyödyntäjien työtä, kun suurempi osa työajasta voidaan käyttää analyysiin, tiedon laatuongelmien ratkaisun sijasta. Laadukkaat tiedot tukevat uusien tiedon hyödyntämistapojen ja käyttötarkoitusten syntymistä. Laadukas ja rakenteistettu tieto mahdollistaa uudenlaiset mm. analytiikkaan, koneoppimiseen ja tekoälyyn pohjautuvat sovellukset ja innovatiiviset palvelut. Myös tahallisia ja tahattomia vinoumia tietoaineistoissa on vähemmän. Tiedon hyödyntäminen eri tietojärjestelmien sekä toimijoiden välillä on aiempaa helpompaa. Yhteiset tiedon laatukriteerit vähentävät organisaatioiden tarvetta luoda omia päällekkäisiä tiedon laatukriteereitä ja -mittareita. Tietojen arkistointi helpottuu ja nopeutuu.

Tavoite 3.4

Päätavoite

Tieto on saatavilla ohjelmointirajapintojen (API) kautta ja rajapintoja käytetään aktiivisesti.

Alatavoitteet

- Yhteiset ohjelmointirajapintaperiaatteet tiedon löydettävyyden, hyödyntämisen, uudelleenkäytettävyyden ja yhteentoimivuuden parantamiseksi on määritelty ja niitä päivitetään tarpeen mukaan.
- Ohjelmointirajapintojen hallinta ja kehittäminen toteutetaan yhteisten periaatteiden mukaisesti.
- Organisaatiot käyttävät ohjelmointirajapintoja aktiivisesti omassa toiminnassaan.

Vaikutus

Ohjelmointirajapintojen merkitys kasvaa teknisestä menetelmästä toiminnan mahdollistajaksi. Tiedon hyödyntämisestä tulee aiempaa nopeampaa, helpompaa ja kustannustehokkaampaa. Tietojärjestelmien välisten integraatioiden kehittäminen nopeutuu ja kustannukset laskevat, ja tieto liikkuu eri tietojärjestelmien ja organisaatioiden välillä aiempaa helpommin ja nopeammin. Ohjelmointirajapintojen löydettävyyden, yhteentoimivuuden ja uudelleenkäytettävyys, vaatimustenmukaisuus sekä tietoturva ja -suoja parantuvat yhteisten API-periaatteiden ansiosta.

Tavoite 3.5

Päätavoite

Tietoturva- ja tietosuojariskit on tunnistettu, ja tiedon hyödyntämiselle ja avaamiselle on luotu turvalliset käytännöt.

Alatavoitteet

- Organisaatioissa on tunnistettu ja kuvattu tietoturva- ja tietosuojariskit, ja laadittu varautumissuunnitelma.
- Kriittisen tiedon tarjoaminen on turvattu myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- Tiedon turvalliseksi avaamiseksi on yhteiset periaatteet ja ohjeet (esim. tiedon anonymisointi).
- Kansalaiset voivat hallita, hyödyntää ja luovuttaa eteenpäin heistä kerättäviä tietoja sekä tulla unohdetuksi lainsäädännön puitteissa (omadata).
- Menettelyt ja ikärajat omien ja huollettavien tietojen käsittelyyn yhtenäistetään.

Vaikutus

Tietomurrot ja tiedon väärinkäyttötapaukset pystytään ennakoimaan ja estämään aiempaa tehokkaammin. Mikäli niitä tapahtuu, pystytään tilanteissa toimimaan nopeasti ja hallitusti, jonka ansiosta haitat voidaan minimoida. Organisaatioiden epävarmuudet ja esteet tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi vähentyvät, kun yhteiset pelisäännöt on luotu. Kansalaiset voivat luovuttaa tietojaan julkisen hallinnon toimijoiden käyttöön heidän voidessaan luottaa siihen, että tieto on mahdollisimman hyvin suojattu ja he voivat hallinnoida sen käyttöä.

Teema 4: Mahdollistajat

Tavoite 4.1

Päätavoite

Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen on resursoitu riittävästi.

Alatavoitteet

- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen resurssitarpeet huomioidaan kehysvalmistelussa.
- Organisaatioissa on osoitettu riittävästi resursseja tiedon hyödyntämiseen, tiedon laadun parantamiseen, pitkäaikaiseen säilyttämiseen ja avaamiseen sekä turvalliseen käsittelyyn.
- Varmistetaan kansallisen kulttuuriperinnön asiakirjallinen turvaaminen, visiotyö ja lainsäädäntöuudistus
- Erityisesti sektorirajat ylittäviä kehittämishankkeita rahoitetaan kehityksen vauhdittamiseksi.

Vaikutus

Ymmärrys tiedon hyödyntämisen, avaamisen ja pitkäaikaisen säilyttämisen sekä turvallisen käsittelyn tosiasiallisista kustannuksista ja resursointitarpeista kasvaa. Resursointikysymyksiin saadaan luotua uusia ja pitkällä aikavälillä kestäviä ratkaisuja, joiden ansiosta tiedon hyödyntäminen ja avaaminen organisaatioissa vauhdittuu. Sektorirajat ylittävien laajaa vaikuttavuutta tuovien kehittämishankkeiden toteutus vauhdittuu.

Tavoite 4.2

Päätavoite

Tiedon hyödyntämiseen ja avaamiseen on saatavilla kattavasti kansallisesti tukea ja opastusta eri muodoissa.

Alatavoitteet

- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen edistämiseksi on otettu käyttöön kattavat tukipalvelut.
- Tiedon turvalliseen avaamiseen on luotu käyttäjälähtöinen toimintamalli sekä sitä tukevat ohjeistukset ja ratkaisumallit.

Vaikutus

Tiedon hyödyntämisestä ja avaamisesta tulee aiempaa helpompaa ja ongelmatilanteisiin löytyy nopeammin ratkaisu. Erilaiset tukipalvelut ja -resurssit löytyvät aiempaa helpommin yhdestä paikasta ja ovat hyödynnettävissä ajasta ja paikasta riippumatta. Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen tukipalveluista tulee aiempaa käyttäjälähtöisempiä ja tiedon hallinnoijien ongelmatilanteet konkreettisemmin ja perusteellisemmin huomioivia.

Tavoite 4.3

Päätavoite

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen osaamisen taso on korkea ja osaamisen kehittämiseen on tarjolla selkeitä koulutuspolkuja.

Alatavoitteet

- Julkinen hallinto tekee tutkimus- ja koulutusyhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa sekä yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa tiedon hyödyntämisen ja avaamisen osaamisen kehittämiseksi.
- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen osaamisen kehittämiseksi on toteutettu yhteiset koulutuspolut.
- Eri koulutustasojen henkilöille on avattu uusia työtehtäviä ja -paikkoja työllisyystavoitteet huomioiden.

Vaikutus

Julkisen hallinnon ja kansalaisten kyky tuottaa, ymmärtää ja hyödyntää tietoa kasvaa ja edistää Suomen kilpailukykyä ja menestymistä globaalissa toimintaympäristössä. Organisaatioissa henkilöstön tiedon hyödyntämisen ja avaamisen osaamisen kasvattaminen helpottuu ja nopeutuu selkeiden koulutuspolkujen ja -mahdollisuuksien ansiosta. Koulutusmahdollisuudet ovat entistä laadukkaampia sidosryhmäyhteistyön ansiosta. Uudet työtehtävät luovat uusia mahdollisuuksia eri koulutustasoisille tiedon hyödyntämisen ammattilaisille työskennellä julkisessa hallinnossa ja osaltaan kasvattaa julkisen hallinnon osaamistasoa.

Tavoite 4.4

Päätavoite

Tiedon hyödyntämiseen ja avaamiseen on tarjolla avoimia alustoja, kehitysympäristöjä ja työkaluja.

Alatavoitteet

- Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen käytännön tueksi tarjotaan keskitetysti avoimia teknologisia alustoja, kehitysympäristöjä ja työkaluja.
- Luodaan edellytykset tiedon anonymisointiin ja pseudonymisointiin palveluna.
- Avoimien ratkaisujen kehittämiseen osallistuminen on helppoa ja siihen kannustetaan.
- Tiedon hyödyntämisessä ja avaamisessa käytetään parasta saatavilla olevaa tekniikkaa.

Vaikutus

Helposti ja nopeasti saatavilla olevat avoimet teknologiset alustat, kehitysympäristöt ja työkalut esim. anonymisointiin ja pseudonymisointiin toimivat kiihdyttiminä ja nopeuttavat tiedon turvallista hyödyntämistä ja avaamista. Avoimet yhteiskäyttöiset ratkaisut säästävät organisaatioiden kehitys- ja ylläpitokustannuksia ja aikaa. Esimerkiksi yhteentoimivuusalustan hyödyntäminen parantaa tiedon semanttista yhteentoimivuutta, jonka ansiosta tietoa voidaan hyödyntää tehokkaasti ja koneluettavasti eri järjestelmien ja organisaatioiden välillä, ja luoda uudenlaisia tietoyhdistelmiä.